TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Thích ứng an toàn với dịch bệnh, không làm mất đi cơ hội phát triển

06:11 19/10/2021

Các nghiên cứu của giới khoa học nước nhà đặt trong tổng thể chung của thế giới cũng như điều kiện kinh tế, xã hội Việt Nam, để ra những khuyến nghị lớn nhằm thích ứng an toàn, linh hoạt với dịch bệnh, không làm mất đi cơ hội phát triển.

Đó là ý kiến của Phó Thủ tướng Vũ Đức Đam khi tham dự buổi làm việc của Bộ Khoa học và Công nghệ với các bộ, ngành liên quan và các nhà khoa học để trao đổi, đánh giá và đề xuất định hướng, giải pháp toàn diện của ngành khoa học, công nghệ phục vụ công tác phòng, chống dịch Covid-19 trong trạng thái bình thường mới.

Phó Thủ tướng Vũ Đức Đam phát biểu tại buổi làm việc

Khoa học và công nghệ đóng góp hiệu quả cho công tác phòng, chống dịch

Điểm lại một số kết quả 2 năm qua, Thứ trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ Bùi Thế Duy cho biết, trong mọi hoàn cảnh, khoa học đóng góp thầm lặng nhưng tiên phong. Từ những ngày đầu Bộ Khoa học và Công nghệ cùng với Bộ Y tế và các nhà khoa học vào cuộc kịp thời phân lập, nuôi cấy thành công nCoV. Thông qua đề tài nghiên cứu đặc điểm dịch tễ học và vi rút học, Viện Vệ sinh dịch tễ Trung ương đã phân lập, nuôi cấy thành công SARS-CoV-2, Việt Nam trở thành một trong những quốc gia đầu tiên trên thế giới phân lập, nuôi cấy thành công SARS-CoV-2. Đây là kết quả quan trọng, tạo tiền đề cho việc nghiên cứu sản xuất bộ KIT chẩn đoán, sản xuất vắc xin và nghiên cứu sâu hơn về vi rút.

Nghiên cứu sản xuất các bộ sinh phẩm phát hiện SARS-CoV-2

Nghiên cứu sản xuất các bộ sinh phẩm phát hiện SARS-CoV-2, tiêu biểu là Bộ sinh phẩm realtime RT-PCR do Học viện Quân y chủ trì, phối hợp với Công ty cổ phần Công nghệ Việt Á nghiên cứu, sản xuất thành công, đạt tiêu chuẩn quốc tế phát hiện SARS-CoV-2, được Bộ Y tế cấp phép và đưa vào sử dụng ngay từ đợt dịch đầu tiên bùng phát ở Việt Nam (ngày 7/3/2020); Bộ sinh phẩm reatime RT-LAMP do Công ty cổ phần Sao Thái Dương nghiên cứu sản xuất, được Bộ Y tế cấp phép sử dụng tháng 5/2021; Hệ thống phát hiện nhanh SARS-CoV-2 do Công Ty TNHH MTV Sinh Hóa Phù Sa nghiên cứu sản xuất, được Bộ Y tế cấp phép sử dụng tháng 7/2021; Test nhanh kháng nguyên do Công ty Medicon nghiên cứu sản xuất đã được Bộ Y tế cấp phép sử dụng vào ngày 18/3/2021.

Hoạt động nghiên cứu sản xuất vắc xin phòng Covid-19 cũng được tiến hành rất sớm. Vắc xin Nanocovax do Công ty Cổ phần Công nghệ sinh học Dược Nanogen nghiên cứu sản xuất, đến nay, đã được đánh giá giữa kỳ giai đoạn 3 và đang chờ Bộ Y tế cấp phép sử dụng khẩn cấp. Vắc xin Covivax do Viện vắc xin và sinh phẩm Y tế nghiên cứu sản xuất được đang thử nghiệm lâm sàng giai đoạn 2.

Ngoài ra, Bộ Khoa học và Công nghệ đã cấp giấy chứng nhận chuyển giao công nghệ sản xuất vắc xin phòng Covid-19 bằng công nghệ mRNA cho Công ty VinBioCare thuộc tập đoàn VinGroup (vắc xin ARCT-154). Hiện nay, vắc xin ARCT-154 đã bắt đầu thử nghiệm giai đoạn 3b và dự kiến sẽ xin cấp phép khẩn cấp vào tháng 12 tới đây. VinBioCare cũng đang xây dựng nhà máy sản xuất vắc xin ARCT-154 tại khu Công nghệ cao Hòa Lạc.

Ở lĩnh vực thuốc điều trị, hiện thuốc PegLambda là sản phẩm của nhiệm vụ Khoa học và Công nghệ cấp quốc gia, hiện đang được nghiên cứu thử nghiệm lâm sàng giai đoạn 2 trên bệnh nhân Covid-19.

Theo Thứ trưởng Bùi Thế Duy, hiện nhiều đơn vị nghiên cứu trong cả nước đã nghiên cứu xây dựng được mô hình dự báo, diễn biến dịch Covid-19. Trong số này Viện Nghiên cứu Hệ gene đã xác định đặc điểm hệ gene người liên quan đến tiên lượng bệnh; Trường Đại học Y Hà Nội nghiên cứu theo dõi diễn biến các biến chủng của nCoV; các nghiên cứu chế tạo robot hỗ trợ y tế (Vibot) cũng kịp thời hoàn thiện và đưa vào ứng dụng...

Các nghiên cứu khoa học xã hội, nhân văn thời gian qua cũng được các nhà khoa học tích cực thực hiện. Nhiều nghiên cứu về khoa học xã hội đã được tổng hợp và cung cấp luận cứ khoa học phục vụ công tác chỉ đạo phòng, chống dịch Covid-19 của lãnh đạo Chính phủ. Tiêu biểu là các nghiên cứu của Viện Hàn lâm khoa học xã hội Việt Nam đã cung cấp các luận cứ khoa học, đề xuất các kiến nghị triển khai “mục tiêu kép”; “sống chung với đại dịch”; kiến nghị về việc cần có giải pháp cứu trợ người nghèo, người lao động tự do, khu vực không chính thức, là những đối tượng yếu thế, dễ bị tổn thương trước tác động của dịch bệnh;…

Trong giai đoạn chống dịch 2 năm qua, một lực lượng lớn nhà khoa học đã tham gia tình nguyện đóng góp vào hoạt động của Hệ tri thức Việt số hóa và Tổ thông tin đáp ứng nhanh phòng, chống dịch Covid-19. Thứ trưởng Bùi Thế Duy cho biết, đã có hàng trăm nhà khoa học, chuyên gia trong các nhiều lĩnh vực như y tế, công nghệ thông tin, toán học, xã hội học... và hàng nghìn tình nguyện viên làm việc liên tục từ ngày 8/3/2020 đến nay. Nhờ những đóng góp này, lực lượng phòng chống dịch kịp thời có thông tin phục vụ truy vết, kiểm soát nguy cơ

vùng dịch, khoanh vùng, đánh giá tình hình để đưa ra các biện pháp thích ứng kịp thời.

Trong đợt dịch cuối tháng 4/2021 đến nay, Tổ thông tin đã thiết lập và vận hành tổng đài hỗ trợ khai báo y tế 18001119, đã tiếp nhận 110.750 cuộc gọi của người dân trên toàn quốc. Hệ thống robot trí tuệ nhân tạo (Callbot) gọi điện hỗ trợ khai báo y tế cho gần 2,5 triệu người dân trong vùng dịch, vùng có nguy cơ cao cũng được triển khai, giúp sớm sàng lọc những người có nguy cơ để xét nghiệm.

Tổ thông tin cũng tham gia nghiên cứu các xu thế và giải pháp phòng dịch của thế giới, từ đó đề xuất triển khai, tham gia thiết kế các giải pháp ứng dụng công nghệ thông tin hỗ trợ phòng chống dịch như: Khai báo y tế, quét mã QR di chuyển, công cụ trực tuyến quản lý mã ca bệnh, vòng tay quản lý cách ly, hệ thống giám sát an toàn Covid-19, xây dựng công cụ lưu trữ dữ liệu F0, dữ liệu dịch tễ...

Thứ trưởng Bùi Thế Duy cho biết, trong giai đoạn tới, ngành khoa học tập trung nghiên cứu vaccine và thuốc điều trị; hội chứng hậu Covid; hỗ trợ hoàn thiện công nghệ máy thở oxy dòng cao (HFNC), hệ thống làm giàu oxy; các phương pháp xét nghiệm mới phát hiện nCoV qua mẫu bệnh phẩm là nước bọt, hơi thở, các nghiên cứu đánh giá tác động đến kinh tế và khuyến nghị các mô hình hoạt động giáo dục, y tế thích ứng trong giai đoạn mới, định hướng phát triển các công nghệ hỗ trợ.

Khoa học và công nghệ phục vụ mục tiêu “chung sống với Covid”

GS.TS Nguyễn Gia Bình, Chủ tịch Hội Hồi sức cấp cứu chống độc Việt Nam, cho rằng qua những đợt dịch cho thấy cần xây dựng cơ chế huy động nhanh nhất tất cả các nguồn lực, đặt dưới sự chỉ huy, điều hành thống nhất để triển khai các giải pháp phòng, chống dịch nhanh nhất, tận dụng thời gian quý giá để khoanh vùng, dập dịch sớm nhất có thể.

PGS.TS Trần Đắc Phu nhận định hiện tình hình dịch bệnh ở các địa phương trên cả nước khác nhau, tỷ lệ tiêm chủng khác nhau… thì cách ứng xử với dịch bệnh không thể giống nhau. “Chiến lược ngăn chặn, phát hiện, truy vết, khoanh vùng, cách ly, điều trị vẫn phát huy hiệu quả với những biện pháp điều chỉnh, bổ sung khi chúng ta đang đẩy mạnh tiêm vắc xin, chủ động nguồn sinh phẩm xét nghiệm, thuốc điều trị”, GS.TS Trần Đắc Phu trao đổi và nhấn mạnh “các biện pháp phòng, chống dịch phải phù hợp với thực tế của Việt Nam, không thể áp dụng nguyên mô hình của những nước khác.

Ông Trần Đắc Phu đề nghị cần nghiên cứu sâu hơn về giải trình tự gene, đánh giá kháng thể, hiệu quả bảo vệ của các loại vaccine tiêm ở Việt Nam, điều tra dịch tễ…

Theo PGS.TS Nguyễn Lân Hiếu, thời gian tới, cần xây dựng ngay bộ tiêu chí đánh giá, phân loại mức độ triệu chứng đối với bệnh nhân Covid-19 làm cơ sở ứng dụng trí tuệ nhân tạo (AI) để thăm khám trực tuyến, kết nối, điều phối giường bệnh ở các tầng điều trị, sản xuất các trang thiết bị y tế mà các đơn vị trong nước năng lực làm tốt thay vì phải nhập khẩu như máy đo nồng độ oxy trong máu, máy oxy khí nén, máy thở oxy dòng cao…

GS.TS, Trung tướng Đỗ Quyết, Giám đốc Học viện Quân y nhận định kinh nghiệm đợt dịch thứ 4 đặt ra yêu cầu tăng cường năng lực mạng lưới y tế cơ sở thực chất, hoàn chỉnh từ các tổ, đội y tế cộng đồng, cơ động đến các trạm y tế xã, phường, trung tâm y tế quận, huyện. Mạng lưới y tế cơ sở sẽ giám sát, ứng phó ngay lập tức với các nguy cơ dịch bệnh trong cộng đồng. Trung tướng Đỗ Quyết kiến nghị Bộ Y tế, Bộ Khoa học và Công nghệ đặt đầu bài cho các trường y để triển khai chương trình tập huấn, cầm tay chỉ việc đến từng thôn, xóm, xã, phường.

GS.TS Lê Quân, Giám đốc Đại học Quốc gia Hà Nội cho rằng, việc phân tích khung chính sách phòng, chống dịch là vô cùng quan trọng để triển khai các giải pháp về an sinh, kinh tế, xã hội khi các địa phương từng bước chuyển sang trạng thái bình thường mới an toàn, quản lý được rủi ro cũng như mức độ sẵn sàng ứng phó của hệ thống khi dịch bệnh xuất hiện. “Đại học Quốc gia Hà Nội đang triển khai nghiên cứu về tác động của dịch bệnh đối với khu vực kinh tế, cả chính thức và phi chính thức, bảo đảm thu nhập, đời sống của các tầng lớp nhân dân, tái cấu trúc về thị trường lao động, việc làm, các chính sách về giáo dục, trẻ em, người yếu thế…”, GS.TS Lê Quân cho biết thêm.

GS.TS Bùi Nhật Quang, Chủ tịch Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam cho biết, Viện đang triển khai các đánh giá về chi phí phòng, chống dịch, tác động của dịch bệnh đến tâm lý xã hội, nền kinh tế.

Trước mắt, GS.TS Bùi Nhật Quang đề nghị tăng cường các gói hỗ trợ cho các doanh nghiệp để giữ chân người lao động nhằm nhanh chóng khắc phục sự đứt gãy của các chuỗi cung, cầu. Đây là thời điểm thuận lợi để thúc đẩy mạnh mẽ cải cách thể chế, đưa ra chính sách đột phá, tháo gỡ những vướng mắc về thể chế, quy định, chính sách.

Bộ trưởng Huỳnh Thành Đạt phát biểu tại tại buổi làm việc

Ghi nhận ý kiến của các nhà khoa học, Bộ trưởng Huỳnh Thành Đạt khẳng định, thời gian vừa qua, cộng đồng các nhà khoa học Việt Nam đã rất nỗ lực, chủ động thực hiện các hoạt động nghiên cứu khoa học, phát triển công nghệ phục vụ công tác phòng, chống dịch bệnh Covid-19. Nhiều kết quả nghiên cứu đã được ứng dụng ngay vào sản xuất và đời sống, góp phần vào công tác phòng, chống dịch bệnh Covid-19 của cả nước.

Nhận thức rằng, khoa học và công nghệ cần bám sát, phục vụ các mục tiêu chung của đất nước. Thời gian tới, ngành khoa học và công nghệ sẽ tập trung triển khai các nhiệm vụ khoa học và công nghệ phục vụ mục tiêu "chung sống với Covid", cũng như tiếp tục xây dựng tiềm lực khoa học và công nghệ của đất nước nhằm đáp ứng việc phục vụ phòng, chống các đại dịch tương tự như Covid-19 trong tương lai. Trọng tâm là triển khai các nghiên cứu cơ bản về dịch tễ, vi rút học và tập trung thực hiện Chương trình khoa học và công nghệ trọng điểm cấp quốc gia: "Nghiên cứu sản xuất vắc xin sử dụng cho người đến năm 2030".

Theo Bộ trưởng Huỳnh Thành Đạt, từ góc độ quản lý nhà nước về khoa học và công nghệ, lần triển khai các nhiệm vụ khoa học và công nghệ phục vụ phòng, chống dịch bệnh Covid-19 này cũng mang lại nhiều bài học kinh nghiệm, có ba bài học được rút ra:

Một là, có thể khẳng định, nền khoa học và công nghệ của Việt Nam, với nòng cốt là các nhà khoa học rất tâm huyết, tài năng có đủ năng lực, tiềm lực để giải quyết các bài toán của đất nước; Hai là, việc huy động tiềm lực của xã hội, nhất

là từ doanh nghiệp vào thực hiện các nhiệm vụ nghiên cứu khoa học, phát triển công nghệ đóng vai trò rất quan trọng; Ba là, cần kiên quyết hơn nữa trong việc cắt giảm thủ tục hành chính trong việc tổ chức các nhiệm vụ khoa học và công nghệ nhằm tạo điều kiện thuận lợi nhất để các nhà khoa học, các doanh nghiệp tham gia thực hiện các nhiệm vụ, chương trình khoa học và công nghệ do ngân sách nhà nước tài trợ.

Thích ứng an toàn, linh hoạt với dịch bệnh

Lắng nghe ý kiến của các nhà khoa học, Phó Thủ tướng Vũ Đức Đam nêu rõ: Những bài học từ ban đầu mang tính chủ trương, nguyên tắc như: Sớm, kiên quyết, dứt khoát, kết hợp khoa học với thực tiễn, nghĩ đến tình huống xấu hơn, sẵn sàng cho tình huống xấu nhất, huy động toàn dân chống dịch... vẫn rất đúng. Đồng thời, chúng ta đã chủ động hơn trong công tác phòng, chống dịch khi bước đầu đúc kết một số kinh nghiệm từ thực tiễn phòng, chống dịch, nhất là trong điều hành, phối hợp giữa các lực lượng. Năng lực ứng phó của hệ thống y tế từng bước được nâng lên. Diện bao phủ vắc xin, nhất là đối với nhóm người có nguy cơ cao, các đô thị lớn tăng nhanh. Từng bước bảo đảm được nguồn sinh phẩm xét nghiệm, thuốc điều trị. Ý thức người dân đã cao hơn một mức.

Phó Thủ tướng Vũ Đức Đam nhấn mạnh, việc chung sống an toàn với dịch bệnh là ở trong trạng thái bình thường mới kết hợp chủ động điều chỉnh tích cực ở mọi hoạt động đời sống xã hội. Từ thực tế dịch bệnh Covid-19 đã tác động trực tiếp đến nhiều lĩnh vực như kinh tế, xã hội, chính trị, ngoại giao ở quy mô toàn cầu, Phó Thủ tướng giao các cơ quan nghiên cứu khẩn trương đánh giá tác động toàn diện của dịch bệnh Covid-19 từ y tế, sức khỏe, kinh tế, xã hội, tâm lý xã hội, giáo dục đến quản lý, điều hành, vận hành một đất nước, một cơ quan, một nhà máy xí nghiệp, đưa ra dự báo xu thế tương lai.

Về y tế, bên cạnh các chương trình đang triển khai về vaccine, thuốc điều trị, công nghệ xét nghiệm... Bộ khoa học và công nghệ cần duy trì cơ chế mở để giao nhiệm vụ khoa học và công nghệ mới ngay khi có yêu cầu từ thực tế. Bộ Khoa học và Công nghệ, Bộ Y tế cần phối hợp chặt chẽ trong thử nghiệm lâm sàng, cấp phép lưu hành, sử dụng các loại vắc xin, thuốc, sinh phẩm, trang thiết bị điều trị...

Phó Thủ tướng đề nghị Bộ Y tế, Bộ Khoa học và Công nghệ khẩn trương xây dựng kế hoạch nâng cao năng lực hệ thống y tế cơ sở để sẵn sàng ứng phó dịch bệnh Covid-19 với bất kỳ biến chủng nào hoặc dịch bệnh khác lây nhiễm qua đường hô hấp trong tình huống khác nhau từ mức độ bình thường đến sự cố y tế công cộng nghiêm trọng, thậm chí tới mức thảm họa.

“Việc nâng cao năng lực hệ thống y tế cơ sở phải kế thừa, kết hợp được những lợi thế hiện nay, lực lượng y tế tại chỗ (bao gồm y, bác sĩ nghỉ hưu, sinh viên trường y, quân y, dân y), ứng dụng công nghệ và một số biện pháp khác để giám sát dịch bệnh tốt hơn trong thời gian tới”, Phó Thủ tướng nói.

Phó Thủ tướng mong muốn các nghiên cứu của giới khoa học nước nhà đặt trong tổng thể chung của thế giới cũng như điều kiện kinh tế, xã hội Việt Nam, để ra những khuyến nghị lớn để thích ứng an toàn, linh hoạt với dịch bệnh, không làm mất đi những cơ hội phát triển.

Anh Minh